

Byggnadsminnesförklaring av Byske kyrkstad på fastigheten
Byske 7:2, Byske socken, Skellefteå kommun, Västerbottens län
(4 bilagor)

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Byske kyrkstad på fastigheten Byske 7:2 i Skellefteå kommun har väckts den 17 augusti 1983.

Byggnadsnämnden har avgivit yttrande i ärendet den 10 december 1984 och förklarat sig inte ha något att erinra mot byggnadsminnesförklaringen.

Samtliga kammarägare/lägenhetsansvariga har i skrivelser godkänt föreslagna skyddsföreskrifter.

Riksantikvarieämbetet har under hand tillstyrkt byggnadsminnesförklaring.

Byske kyrkstad tillkom efter beslut om bildande av Byske socken 1867. Vid den nya kyrkan i Byske by växte på 1870-talet kyrkstadens upp med kyrkstadshus, stallar och sockenstuga. Kyrkstadens som nu omfattar åtta rödfärgade timrade hus med 6-8 kammare i varje har ännu i dag bevarat karaktären från tillkomsttiden. Kyrkstadens historia och utseende framgår närmare i bifogade beskrivning.

Länets kyrkstäder är särpräglade kulturmiljöer av framträdande kulturhistoriskt värde. Byske kyrkstad hör till dem som bäst bevarat sin ursprungliga karaktär.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen (SFS 1960:690, senaste lydelse 1976:440) Byske kyrkstad på fastigheten Byske 7:2, Byske socken, Skellefteå kommun för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter.

Byggnadsminnesförklaringen omfattar de byggnader och det område som markerats på bifogade karta.

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras. Äldre detaljer i exteriören såsom trappor, dörrar med tillbehör, fönsterluckor, fönsterbågar med glas samt dörr- och fönsterfoder skall bibehållas.
2. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Endast traditionella material och färger får användas. Samråd skall ske med länsantikvarien på länsstyrelsen eller med annan som länsstyrelsen utser.
- ./.
3. Det område kring byggnaderna som på bilagda karta avgränsats med prickad linje skall hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

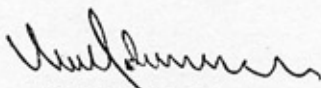
Enligt 3 § lagen om byggnadsminnen kan länsstyrelsen ge tillstånd till att ändra ett byggnadsminne i strid mot meddelade skydds-föreskrifter. Motivet kan då vara att åtgärden är nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller andra speciella skäl.

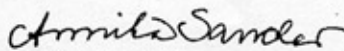
Länsstyrelsen erinrar också om bestämmelserna i 53 § byggnadsstadgan att tomt skall hållas i vårdat skick och 50 § samma stadga att byggnad skall underhållas så, att hållfastheten inte äventyras samt brandfara, sanitär olägenhet eller vanprydnad inte uppkommer.

Enligt 14 § lagen om byggnadsminnen gäller detta beslut omedelbart, även om det överklagas.

- ./.
- Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten, se bilaga.

I detta ärende har länsstyrelsens styrelse beslutat.

Sven Johansson

Annika Sander

Bilagor

Byggnadsbeskrivning (bil 1)
Situationsplan (" 2)
Fotografier (" 3)
Besvärshänvisning (" 4)

Kopia till

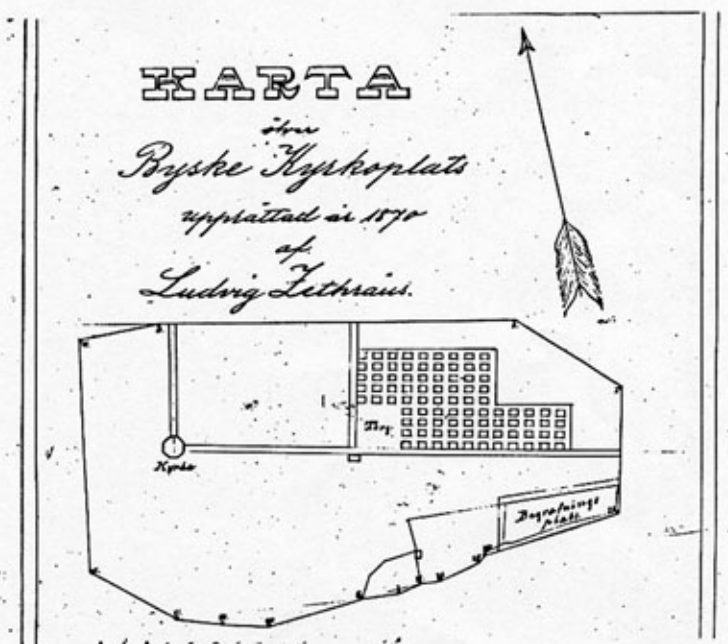
byggnadsnämnden, rek
riksantikvarieämbetet och statens historiska museer för
ev överklagande (3 ex), delgivningskvitto
Västerbottens museum
Skellefteå museum
kulturnämnden
planenheten
länsantikvarien
kammarrätten i Sundsvall för lagakraftbevis
inskrivningsmyndigheten, rek (efter laga kraft)
fastighetsregistermyndigheten, rek (efter laga kraft)
riksantikvarieämbetet, byggnadsminnesregistret (efter laga
kraft)
Västerbottens museum (efter laga kraft)
Skellefteå museum (efter laga kraft)
handlingarna + besvärshänvisning

Byske kyrkstad på fastigheten Byske 7:2, Byske socken, Skellefteå kommun

Bakgrund

De kyrkstäder som uppfördes vid kyrkorna i Övre Norrland fungerade som tillfälliga bostäder åt mer avlägset boende sockeninånare vid de obligatoriska kyrkobesöken, men även vid marknader, ting och skatteuppbörd. Övriga tider stod kyrkstaden öde med tillbommade dörrar och stängda fönsterluckor. Varje kyrkstad som i dag bevarats har sin speciella karaktär, beroende på vid vilken tid den tillkommit och vilka öden den genomgått.

Byske kyrkstad tillkom efter ett beslut den 20 december 1867 att den nordligaste delen av Skellefteå socken skulle avskiljas till ett särskilt pastorat med kyrka förlagd till Byske by. Året därpå fastställdes läget för kyrkplatsen på Byskeälvens norra strand. Marken överläts av bröderna Samuel och Johan Nilsson samt Ytterstfors bruk för "beredande av nödigt utrymme för församlingens kyrka, begravningsplats och kyrkostadstomter".

En karta upprättades för kyrkplatsen 1870 och lagfart på området erhöles 1872.

Kyrkan placerades högst uppe på berget. Den stod klar 1872. På slutningen mot öster fick kyrkstaden sin plats, medan begravningsplatsen förlades ned mot älven.

På planen från år 1870 redovisas kyrkans plats i fonden av Kyrkgatan som sträcker sig i ost-västlig riktning mot Byske blivande centrum. Sockenstugan finns redovisad söder om Kyrkgatan där Mejerigatan börjar. Kyrkstadsområdet är utlagt öster om Mejerigatan.

Kyrkstadsplanen visar en strikt regelbundenhet med 89 tomter utlagda i parallella rader. I kyrkstadsområdets sydvästra del är ett torg utlagt.

Planen från 1870, är troligen densamma som fastställdes av K Befh den 15 september 1875. Samtidigt fastställdes en byggnadsordning för Byske kyrkstad. I denna framgår att husen skulle byggas i en våning med gemensam förstuga med två kamrar på varje sida. Husen fick då ingång från båda långsidorna. Sedan byggnaderna stod färdiga skulle ytterväggarna rödmålas och fönsterbågar och ytterdörrar vitstrykas. Enligt byggnadsordningen skulle tomterna kring torget först bebyggas och därefter de vid stora gatan (Kyrkgatan). Av byggnadsordningen framgår också att kyrkstadshus flyttades till Byske från Skellefteå kyrkstad. De hitflyttade husen som till sin volym avvek från de nyuppförda förlades till tomter på bakgatorna.

Bebyggelsen kom dock aldrig att få den omfattning som planerats. Som mest tycks här ha funnits åtta kyrkstadshus.

En brandordning för Byske kyrkstad fastställdes av K Befh den 17 september 1980.

Stallarna fick sin plats på ett område nordost om kyrkstadshusen. De revs dock på 1930-talet och fram emot 1940-talet. Torget har försetts med ett hus som flyttats från Ostvik och nu nyttjas av Byske hembygdsförening.

I Byske kyrkstad är fortfarande kyrkstadsseden levande. Kamrarna ägs till övervägande del av sockenborna och nyttjas vid kyrkhelgerna.

Beskrivning

De åtta kyrkstadshus med 49 kamrar som ännu i dag återstår har i mycket bevarat karaktären från tillkomsttiden på 1870-talet.

De båda typerna kan fortfarande urskiljas. Till den ena typen hör uppenbarligen de som flyttats från Skellefteå kyrkstad. De

har två fulla våningar med fyra kammare i varje våningsplan. Den andra med en och en halv våning med gavelfönster i vindsvåningen och inrymmande sex kammare är den för Byske kyrkstad stadgade i byggnadsordningen 1875.

Kyrkstadshusen är uppförda med storre av liggande timmer. De är timrade med utknutar. Endast undantagsvis har väggar eller väggpartier fodrats med stående panel. Fasaderna är behandlade med röd slamfärg (typ falu rödfärg).

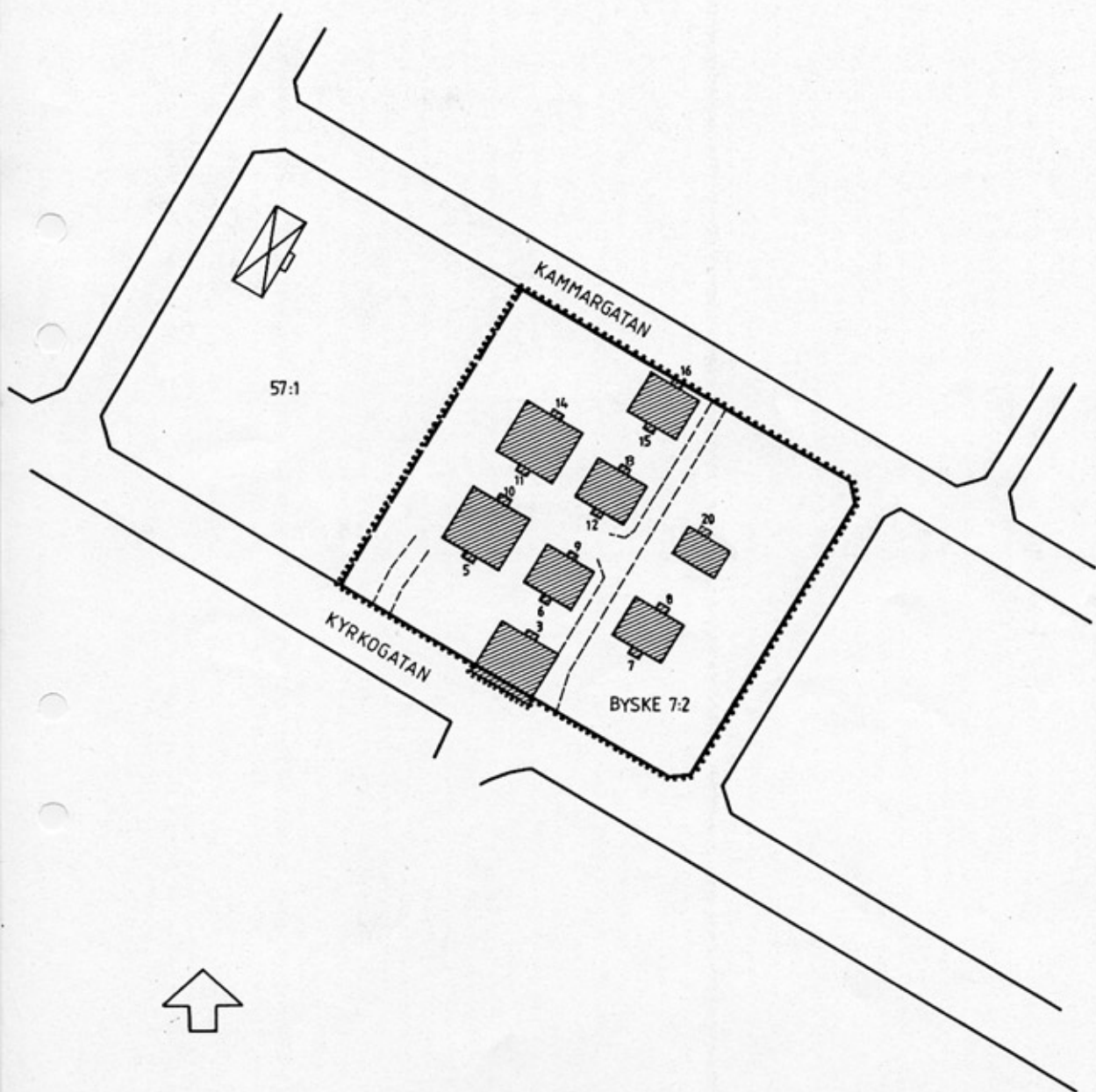
Husen vilar på hela grunder av kilad och tuktad sten. Varje hus har två skorstensmurar, eftersom kamrarna är försedda med öppna spisar. Skorstenarna har senare murats om av brandsäkerhetsskäl.

Yttertaken vilar på längsgående åsar. Det ursprungliga takmaterialet var spån, men detta har senare bytts ut mot plåt, vilket också motiverats av brandsäkerhetsskäl.

Husen har ingångar från båda långsidorna. Portalerna, entréerna samt fönsterluckorna som är individuellt uformade är samtliga vitmålade.

Den yttre kyrkstadsmiljön har alltid präglats av en enkelhet som hör samman med dess funktion som tillfällig övernattningsplats. Inga planteringar har förekommit och ingen särskild omsorg har lagts ned på markbehandlingen.

BYGGNADSMINNESFÖRKLARING AV KYRKSTADEN I BYSKE, BYSKE 7:2,
SKELLEFTEÅ KOMMUN

 BYGGNAD SOM ÅTNJUTER SKYDD ENLIGT BYGGNADSMINNESLAGEN

..... OMRÅDE TILL SKYDD FÖR BYGGNADSMINNE

11.392-1264-83

Byske kyrkstad på fastigheten Byske 7:2, Byske socken, Skellefteå kommun, Västerbottens län

Fotobilaga inför byggnadsminnesförklaring

Fotografer: Henry Lundström
Seth Jansson

Tid: Våren 1981
Juni 1985

Neg: 308:14-308:17
308:19-308:24
308:27-308:30

1986-02-24

11.392-1264-83

Byske kyrkstad från sydväst

Byske kyrkstad från väster. Fr v stuga 14-11, 10-5 samt 3

1986-02-24

11.392-1264-83

Byske kyrkstad från sydost. I bildens mitt stuga 12, t v stuga 11, t h stuga 15

Byske kyrkstad från sydväst. I bildens mitt stuga nr 6

1986-02-24

11.392-1264-83

Byske kyrkstad från nordväst. I förgrunden stuga 9, t v stuga 8, t h stuga 3

Byske kyrkstad från sydväst. T v stuga 11, t h stuga 12